

L3
6A

Overdruk uit het Landbouwkundig Tijdschrift
71ste jaargang no. 5, maart 1959

Het egaliseren der voedergraanprijzen in het E.E.G.-gebied

J. F. VAN RIEMSDIJK,
Landbouw-Economisch Instituut,
Den Haag.

INLEIDING

De landbouwconferentie te Stresa heeft geleid tot een resolutie, waarin o.a. aan het vraagstuk inzake het nader tot elkaar brengen van de thans in de lid-staten geldende prijzen van voedergranen terecht een centrale plaats is toegekend. Dit heeft uiteraard een discussie in gang gezet over de vraag welk prijsniveau met deze egalisatie moet worden nagestreefd.

De meningen hierover blijken tot dusver sterk uiteen te lopen. Het gewenste niveau varieert vrijwel even sterk als de landelijke prijsniveaus der voedergranen in het E.E.G.-gebied.

Het uiteenlopen der meningen kan de indruk wekken, dat de keuze van het egalisatieniveau binnen de bepaalde grenzen vrij is. Een dergelijke opvatting is echter onjuist. Dit moge blijken uit de hiernavolgende globale beschouwing over enkele van de consequenties die het egaliseren der voedergraanprijzen zal kunnen meebrengen.

UIETEENLOPENDE GEVOLGEN

Opheffing van de verschillen tussen de landelijke voedergraanprijzen (zie

tabel 1) heeft uiteraard van land tot land verschillende gevolgen. Afhankelijk van de hoogte van het egalisatieniveau zullen zich immers hetzij alleen prijsdalingen voordoen die van land tot land in grootte uiteenlopen, hetzij alleen prijsstijgingen. Het is ook mogelijk dat in sommige landen stijgingen en in andere dalingen optreden.

Het effect van de egalisatie op de uitkomsten der landbouwbedrijven zou voor de totaliteit van de landbouw in het gehele E.E.G.-gebied vermoedelijk gunstiger zijn, naarmate de voedergraanprijzen op een hoger niveau zouden worden vastgesteld. De veeteeltsector zou dan t.o.v. derde landen een bescherming moeten genieten, die het verschil in voedergraanprijs tussen E.E.G.-gebied en wereldmarkt compenseert.

De voordelen voor de akkerbouwbedrijven zijn duidelijk. Hogere graanprijzen zijn hier op zichzelf reeds een gunstige factor. Hun effect zal waarschijnlijk nog worden vergroot, doordat ze — via substitutiereacties bij teelt en verbruik — prijsverhogingen

2037617

Tabel 1 Telersprijzen van voergranen in gld/100 kg, gemiddeld over 1953/'54 t/m 1957/'58

	België	West Duitsland	Frankrijk	Italië	Luxem- burg	Neder- land	Ge- middelde
Voergerst	23	32	25 ¹⁾	30	—	24	27
Voerhaver	22	29	21	28	—	24	25

Bron: Prices of Agricultural Products and Fertilizers, E.C.E., Geneva

¹ 1954/'55 t/m 1957/'58

kunnen induceren bij sommige andere akkerbouwgewassen.

Evenzeer is het duidelijk dat bedrijven, die zijn gespecialiseerd op het veredelen van aangekocht graan tot dierlijke produkten, sterker zullen worden benadeeld naarmate het niveau der voergraanprijzen sterker verhoogd wordt; zelfs, als de export naar derde landen door restituties van de graanrechten op peil wordt gehouden. Hun afzet binnen de E.E.G.-grenzen zal bij gelijkblijvende vraag immers met het stijgen der graanprijzen dalen.

Voor de gemengde bedrijven geldt laatstgenoemde daling eveneens. Dit bedrijfstype heeft evenwel het voordeel, dat voor het zelf gewonnen voergraan en de daarmee overeenkomende voedermiddelen de hogere graanprijs zal worden gerealiseerd (in directe zin via verkoop als zodanig, en indirect via de veredelde produkten). Dit voordeel zal bij de meeste bedrijven het genoemde nadeel belangrijk overtreffen.

Ook de weidebedrijven hebben tegenover het nadeel van stijgende voederprijzen enige voordelen. De slachtveeprijzen zullen na verloop van tijd op een hoger niveau komen. Wellicht

zullen de hogere voergraanprijzen tevens een impuls geven tot verlaging van het areaal grasland in gebieden en bedrijfstypen die daartoe geschikt zijn. Daarmee zal het aanbod in de rundveesector worden verkleind. Het valt te betwijfelen of het saldo der verschillende effecten bij de weidebedrijven op een belangrijk nadeel zou neerkomen.

Uit het vorenstaande volgt als globaal oordeel t.a.v. de landbouw als geheel, dat de bedrijven die nadeel zouden hebben van hogere voergraanprijzen een minderheid vormen. Hun positie zou vermoedelijk sterk in het gedrang komen, indien de keuze van het egalisatieniveau alleen een zaak zou zijn van de bedrijfstak landbouw en er geen rekening behoefde te worden gehouden met de belangen van anderen in en buiten de E.E.G., noch met de kans op het creëren van overschotten aan voergranen in de lid-staten.

De keuze van het egalisatieniveau raakt evenwel tevens de belangen van de gemeenschap als geheel. Het wijzigen van de voedergraanprijzen zal o.a. resulteren in een wijziging van de kosten van levensonderhoud en zal tevens van invloed zijn op het handelsverkeer met derde landen. Het laatst-

genoemde effect brengt bovendien de belangen van derde landen in het geding. In het E.E.G.-verdrag zijn deze o.a. gewaarborgd door de bepaling, dat het verdrag mede ten doel heeft een bijdrage te leveren tot het verruimen van de wereldhandel. Overeenkomstig deze bepaling zou de landbouw in het E.E.G.-gebied na het in werking treden van het E.E.G.-verdrag geen grotere bescherming mogen genieten t.o.v. de wereldmarkt dan voordien. Dit doet de vraag rijzen, welk prijsniveau uit dit oogpunt maximaal toelaatbaar is bij het egaliseren der voedergraanprijzen.

EGALISATIENIVEAU EN IMPORTBEHOEFTE

Een oordeel over het egalisatieniveau en de importbehoefte aan voedergranen en dierlijke produkten zou gebaseerd moeten worden op de samenhangen tussen:

- a de prijzen en de produktie in de E.E.G. van voergranen (en overeenkomstige produkten) en
- b de prijzen van voergranen en de prijzen en afzetmogelijkheden van dierlijke produkten.

Beide zullen tot gevolg hebben dat de importbehoefte kleiner wordt naarmate de graanprijzen in de E.E.G. op een hoger niveau worden geëgaliseerd. Het effect van eerstgenoemde samenhang is zeer moeilijk te ramen en blijft hier om die reden buiten beschouwing. De invloed van het egalisatieniveau op de totale importbehoefte der lid-

staten aan voergranen en dierlijke produkten zal dus vermoedelijk sterker zijn dan blijkt uit de gegevens die op basis van de tweede relatie zijn verkregen. Aangezien deze relatie op een nogal simplistische wijze is gehanteerd, dienen de verkregen resultaten overigens te worden beschouwd als een grove benadering.

Teneinde het vraagstuk te vereenvoudigen en toe te spitsen op de specifieke effecten van het egaliseren, zijn verschillende veronderstellingen ingevoerd:

- 1e. De eventuele wijziging van de voedergraanimport is alleen afhankelijk van de voedergraanprijzen in de E.E.G.-landen enerzijds en de vraag- en aanbodfuncties van varkensvlees en eieren anderzijds.
- 2e. De produktie van voedergranen en overeenkomstige produkten in de E.E.G.-landen is constant.
- 3e. De voortbrenging van de dierlijke produkten in het E.E.G.-gebied wordt — gerekend naar de als grondstof benodigde voedermiddelen — in dezelfde mate beschermd t.o.v. derde landen, als de graanteelt.
- 4e. Onder invloed van het egaliseren der graanprijzen ondergaat de import van dierlijke produkten per land dezelfde relatieve wijzigingen als de overeenkomstige in het desbetreffende land voortgebrachte produkten.
- 5e. Alle vraag- en aanbod bepalende factoren zijn constant behalve prijzen en hoeveelheden van voedergranen en dierlijke produkten in de E.E.G.-landen.
- 6e. In de uitgangssituatie zijn vraag en aanbod van voedergraan en dierlijke produkten in elk lid-staat in evenwicht.
- 7e. De landelijke telersprijzen van voergerst mogen worden gehanteerd als maatstaf voor de voedergraanprijzen in het algemeen.

WIJZIGINGEN IN OMZET EN PRIJS VAN DIERLIJKE PRODUKTEN

De produktiekosten van varkensvlees en eieren bestaan voor ca. driekwart uit voederkosten, terwijl het voederpakket kwantitatief bezien voor ca. negen tiende uit voedergraan of daarmee overeenkomende produkten bestaat. Het is dus duidelijk dat een wijziging der graanprijzen het evenwicht tussen vraag en aanbod van varkensvlees en eieren zal verbreken. Dit zal een verschuiving veroorzaken in de richting van een nieuw evenwicht, dat bij hogere graanprijzen gekenmerkt zal zijn door hogere prijzen voor dierlijke produkten en een kleinere omzet en bij lagere graanprijzen door een grotere omzet en lagere prijzen voor de veredelingsprodukten.

De vraag is nu, welke kwantitatieve samenhangen er tussen deze wijzigingen in de verschillende landen zullen bestaan. Over deze samenhangen is maar weinig bekend. Er zijn twee aanknopingspunten om globaal de orde van grootte te bepalen van de reactie die het aanbod zal ondergaan na een prijswijziging van het voergraan.

Het eerste is de verhouding tussen de prijs van voergraan en die van dierlijke produkten. Op langere termijn bezien is de producentenprijs van slachtvarkens (levend gewicht) en eieren gemiddeld ruim het zeven-, resp. negenvoud van de producentenprijs van voergerst. Dit leidt tot de veronderstelling, dat het aanbod van

dierlijke produkten pas opnieuw in evenwicht is met gewijzigde voergraanprijzen, indien de dierlijke produkten eenzelfde relatieve prijswijziging hebben ondergaan als het voergraan. De absolute prijswijzigingen van varkensvlees en eieren zouden in dit geval resp. het zeven- en negenvoud bedragen van die van het voergraan.

Het tweede aanknopingspunt is de hoeveelheid voergraan die als grondstof nodig is per gewichtseenheid dierlijk produkt, t.w. ca. 4 kg per kg varkensvlees (levend gewicht), resp. eieren. In het geval dat de voergranen een prijswijziging ondergaan en andere kostencomponenten niet, zou de rentabiliteit van de veredeling in absolute zin gelijk blijven indien de prijzen van de dierlijke produkten een absolute wijziging ondergaan die gelijk is aan het viervoud van de prijswijziging van voergraan.

Beschouwen we eerstgenoemde uitkomst als een maximum en laatstgenoemde als een minimum, dan lijkt het verantwoord de verdere berekeningen te baseren op een tussen deze uitersten gelegen waarde. Daartoe nemen we aan dat de beide dierlijke produkten voor het herstellen van het evenwicht tussen vraag en aanbod een prijswijziging moeten ondergaan, die in absolute zin het zesvoud bedraagt van de prijswijziging van voergraan.

Wordt deze waarde gebruikt om te ramen welke prijzen de dierlijke pro-

Tabel 2 Producentenprijzen van dierlijke produkten voor en na egalisatie der voergraanprijzen

	België Luxemburg	West- Duitsland ²⁾	Frankrijk	Italië	Nederland
Prijzen slachtvarkens gld/100 kg levend gewicht					
1 vóór egalisatie graanprijzen ¹⁾	176	214	223	214	182
2 na egalisatie op f 23,—/100 kg	176	160	211	172	176
3 na egalisatie op f 27,—/100 kg	200	184	235	196	200
4 na egalisatie op f 32,—/100 kg	230	214	265	226	230
Prijzen eieren, gld/100 kg					
1 vóór egalisatie graanprijzen ¹⁾	239	288	216 ²⁾	309	223
2 na egalisatie op f 23,—/100 kg	239	234	204	267	217
3 na egalisatie op f 27,—/100 kg	263	258	228	291	241
4 na egalisatie op f 32,—/100 kg	293	288	258	321	271

Bron: Prices of Agricultural Products and Fertilizers, E.C.E., Geneva

¹ Gemiddelde prijzen over 1953/54 t/m 1957/58

² Gemiddelde prijzen over 1953/54 t/m 1955/56

³ Het effect van de in het laatst van de basisperiode in West-Duitsland geldende toeslag op de eierprijs (ter compensatie van de hoge voergraanprijzen) is verwaarloosd.

dukten onder de gestelde voorwaarden in de E.E.G.-landen zouden bereiken bij een egalisatie van de voergraanprijzen op resp. f 23,—, f 32,— en f 27,— per 100 kg, dan worden de uitkomsten van tabel 2 verkregen.

Deze drie egalisatieniveaus komen overeen met de laagste en hoogste der landelijke voergerstprijzen in de basisperiode, resp. het in tabel 1 vermelde gemiddelde.

Hoe zal het aanbod van de dierlijke produkten zich moeten wijzigen om de vorengenoemde prijswijzigingen op te leveren? Dit moet worden afgeleid met behulp van de prijselasticiteit van de vraag naar deze produkten. Over deze grootheid zijn slechts weinig gegevens beschikbaar.

Volgens recente onderzoekingen bedraagt de prijselasticiteit voor varkensvlees in de laatste jaren in West-Duitsland ca —0,57 (1) (basis winkelprijzen) en in België ongeveer —0,74 (2) (basis veemarktprijzen). T.o.v. de prijzen af-boerderij komen deze gegevens neer op resp. —0,35, à —0,40 en —0,65 à —0,70. Het lijkt evenwel niet waarschijnlijk dat de verschillen tussen de E.E.G.-landen t.a.v. deze grootheid zo groot zijn als uit deze gegevens zou volgen. Bij gebrek aan meer gegevens nemen we aan, dat de elasticiteit van de totale vraag t.o.v. de producentenprijzen van slachtvarkens in alle landen op —0,50 mag worden gesteld. Met de totale vraag wordt hier bedoeld de vraag van alle consumenten, dus ook die van de zelfverzorgers.

Op grond van de door Korth (3) vermelde gegevens wordt voorts aangenomen, dat de prijselasticiteit van de totale vraag naar eieren voor het stadium af-boerderij in alle landen —1,0 bedraagt.

Met behulp van deze gegevens is een globale schatting te maken van de

Tabel 3 Totale afzet van dierlijke produkten in het E.E.G.-gebied voor en na egalisatie der voergraanprijzen (x 1000 ton)

	Slachtvarkens		Eieren	
	Totale afzet	Afzet wijziging t.o.v. basisper.	Totale afzet	Afzet wijziging t.o.v. basisper.
1 in basisperiode	2900 ¹	0	1540 ²	0
2 na egalisatie op f 23,—/100 kg ...	3160	+ 260	1740	+ 200
3 na egalisatie op f 27,—/100 kg ...	2970	+ 70	1580	+ 40
4 na egalisatie op f 32,—/100 kg ...	2760	— 140	1410	— 130

¹ Afgeleid uit gegevens van het Produktschap Vee en Vlees, Den Haag² Bron: Monthly Bulletin, F.A.O., Rome

mate waarin de per land verbruikte hoeveelheden varkensvlees en eieren zich moeten wijzigen om de bovengenoemde prijzen tot stand te doen komen. Uit de berekeningen blijkt, dat het verbruik in het gehele E.E.G.-gebied bij de verschillende graanprijsniveaus ongeveer zal neerkomen op de hoeveelheden in tabel 3.

Uit de verkregen resultaten volgt, dat het omslagpunt tussen vergroten en verkleinen van de in het E.E.G.-gebied af te zetten hoeveelheden ongeveer samenvalt met het egalisatieniveau van f 27,— per 100 kg voergraan.

Zouden wijzigingen van de voergraanprijzen resulteren in zwakkere reacties dan bij het berekenen van bovenstaande cijfers is verondersteld, dan wijzigt dit wel de orde van grootte van de verschuiving in de totale afzet van dierlijke produkten, maar niet de ligging van het omslagpunt. Het niveau van f 27,—/100 kg is blijkbaar het maximaal toelaatbare, willen de zes landen in de E.E.G. niet protectionistischer worden dan ze voordien waren.

DE WERELDMARKT

Door een egalisatie op f 32,— zou de totale afzet van dierlijke produkten in het E.E.G.-gebied ca. 270 000 ton worden verkleind. Ten opzichte van de totale afzet is dit maar ongeveer 6,5 %, dus niet bijzonder veel. Ten opzichte van de gebruikelijke omvang der voergraanimporten van het E.E.G.-gebied — ca. vijf à zes miljoen ton per jaar — is het echter wel belangrijk. 270 000 ton dierlijk produkt komt immers overeen met ruim een miljoen ton voedergraan; dit is ca. 20 % van de voergraanimport der E.E.G.-landen en ca. 6 % van de voergraanomzet op de wereldmarkt. Een dergelijke daling van de E.E.G.-importen zou de wereldmarktprijs der voedergranen vermoedelijk ook met laatstgenoemd percentage doen dalen.

De wereldmarktprijs — die thans cif-Rotterdam ca. f 22,50 bedraagt — zal weinig veranderen door het instellen van een egalisatieprijs in de E.E.G.-landen van f 27,—; bij een egalisatieprijs van f 32,— moet waarschijnlijk worden verwacht dat de cif-invoerprijs

tot ongeveer f 21,— daalt. In het eerste geval zou de graanteelt in de E.E.G. een bescherming genieten van f 4,50/100 of 20 %, bij een egalisatie op f 32,— daarentegen van f 11,— of ca. 50 %. In dit laatste geval zou aan de veredelingsprodukten een veel sterkere bescherming moeten worden verleend dan in de vastgestelde buitentarieven is verdisconteerd.

Als deze tarieven slechts moeten dienen om compensatie te verlenen voor de stijging der voederkosten, zijn zij bij een egalisatie op f 27,— toereikend voor zover de importprijzen van varkensvlees en eieren hoger zijn dan (afgerond) het zesvoudige resp. zevenvoudige van de importprijzen van voergraan. Om een gelijke bescherming te geven bij een egalisatieniveau van f 32,— zouden de buitentarieven voor dierlijke produkten meer dan verdubbeld moeten worden.

Een egalisatie op een lager prijsniveau dan f 27,— zal uiteraard een gunstig effect hebben op de wereldmarkt doordat de importbehoefte aan voergraan wordt verruimd. Bij een niveau van f 25,— b.v. reeds ruim een miljoen ton. Een egalisatie op dit niveau zou vermoedelijk ten gevolge hebben dat een wereldmarktprijs van f 22,50 tot ca. f 24,— per 100 kg voergraan zou worden opgetrokken.

Dit betekent, dat de E.E.G. een belangrijke bijdrage zou kunnen leveren tot het oplossen van het overschottenprobleem op de wereldmarkt en wel

in tweeërlei zin. Enerzijds zou een egalisatie op b.v. f 25,— een bijdrage zijn die het E.E.G.-gebied zelf kan leveren. Door de keuze van het egalisatieniveau afhankelijk te stellen van concessies der graanexporterende landen, die leiden tot reële concurrentieverhoudingen, kan het anderzijds dienen om ook van deze landen een bijdrage tot sanering van de wereldmarkt te verkrijgen.

Een laag egalisatieniveau brengt met name voor de Westduitse landbouw grote moeilijkheden mee en tevens, maar in mindere mate, voor Italië.

Door Plate en Grupe (4) is berekend hoeveel de bruto-ontvangsten van de landbouw in West-Duitsland zullen dalen als de voergraanprijs wordt geëgaliseerd op f 28,—/100 kg. Naar schatting neemt deze daling toe met ruim vierhonderd miljoen DM per jaar als de egalisatie zou plaats vinden op een niveau van f 25,—. Deze extra daling komt per ha cultuurgrond neer op ongeveer 30 DM of ca. 50 DM per ha bouwland. Deze extra moeilijkheden lijken overkomelijk, als ze door middel van een toeslagstelsel met een aflopend karakter zouden worden gecompenseerd.

Met het oog op de positie van de landbouw in de afzonderlijke lidstaten zou het voor de hand liggen, ook in te gaan op de belangrijke vraag, hoe de onderlinge concurrentieverhoudingen zich zullen wijzigen. De

beschikbare documentatie is hiertoe evenwel niet toereikend. Dit niet alleen door het globale karakter der op basis van deze documentatie gemaakte berekeningen, maar vooral doordat de in de basisperiode geldende prijzen in de verschillende landen niet op uniforme wijze zijn vastgesteld en de wisselkoersen onvoldoende houvast bieden voor het interpreteren van de in nationale munt uitgedrukte prijzen.

Derhalve wordt tot slot volstaan met de opmerking, dat de verkregen resultaten (zie tabel 2) de indruk geven, dat het egaliseren der graanprijzen zal resulteren in een vrij sterke nivelering van de verschillen tussen de landelijke prijzen van dierlijke produkten.

LITTERATUUR

- BÖCKERHOFF, E.: Bestimmungsgründe und Elastizitäten der mengenmässigen Nachfrage nach Rind- und Schweinefleisch. *Agrarwirtschaft* 7 (1958).
- BODDEZ, G. R.: Economische studie van de Belgische varkensmarkt. Leuven, 1958.
- KORTH, S.: Der Westdeutsche Eiermarkt. Hildesheim, 1955.
- PLATE, R. en D. GRUBE: Auswirkungen einer Senkung der Futtergetreidepreise auf die wirtschaftliche Lage der westdeutschen *Agrarwirtschaft* 7 (1958).

CONCLUSIE

Om te voorkomen dat de importbelemmeringen t.a.v. voergraan en dierlijke produkten moeten worden verhoogd, zullen de prijzen van voergraan in het E.E.G.-gebied ten hoogste geëgaliseerd kunnen worden op een niveau dat overeenkomt met een telersprijs van voergerst van f 27,—/100 kg.

Het E.E.G.-gebied kan een belangrijke bijdrage leveren tot het saneren van de wereldmarkt, door een lager egalisationiveau te kiezen dan het eerstgenoemde.

De extra moeilijkheden die daaruit voor de landbouw van enkele lidstaten voortvloeien, kunnen worden opgevangen door middel van een toeslagstelsel.